

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS8025>

Number: 74 , p. 425-439, Spring 2019

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Article Acceptance Date

17.02.2019

23.03.2019

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

25.03.2019

SİYASETTE CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

GENDER INEQUALITY POLITICS

Doç. Dr. Meltem Ünal Erzen

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8115-2150>

İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü,

meltem@unalerzen.com

Öz

Bu makalede kadınlara yönelik cinsiyet eşitsizliği siyaset perspektifinden değerlendirilmiştir. Kadınların toplumsal ve sosyal hayatın hemen hemen her alanında ikincil pozisyonda olmaları, siyasi arenada da yetersiz temsil edilmeleri sonucunu da beraberinde getirmiştir.

Demokrasinin gereklerinden biri olan eşit temsil ve katılımın yaşama geçirilememesi, bir kadın erkek eşitsizliği sorunu olmasının ötesinde, aynı zamanda bir demokrasi sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Karar alma süreçlerinde nüfusun yarısının temsil edilmemesi, alınan kararların demokratik ve çoğulcu bir anlayışta olmadığı göstergesidir. Bu bakımdan hem demokratik yaşamın güçlendirilmesi hem de cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kaldırılmasında daha etkin olunabilmesi için kadınların siyasette eşit oranda veya kritik eşik olarak kabul edilen oranlarda yer almaları gerekmektedir. Günümüzde birçok alanda çalışma koşulları açısından iyileştirmeler yapılırsa da nüfusun %50'sini oluşturan kadınların siyasette temsili türlü nedenlerle yeterli olmamaktadır.

Çeşitli araştırmalarda kadın temsillerinin yeterli olmaması, pek çok nedene dayandırılmış olmasına rağmen asıl neden erkek egemen toplumların ataerkil yapısından kaynaklanmaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından her yıl açıklanan Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nun 2018 yılındaki açıklaması, siyaset, ekonomi ve eğitim gibi alanlarda kadın haklarının durumuna ilişkin tablo, eşitsizliği açıkça ortaya koymaktadır. Rapora göre, araştırmanın yapıldığı 149 ülkenin 88'inde maaş ve siyasi temsildeki eşitsizliğin giderilmesi gibi konularda ilerleme kaydedildiği ortaya atılmış olmasına karşın, cinsiyet eşitsizliğine dair genel görünüm olumsuzluğunu korumaktadır.

Raporda, her alanda küresel cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesinin 100 yıldan uzun zaman alacağı belirtilmekte ve bazı belli başlı durumlarla kıyaslandığında aslında 100 yıl oldukça iyimser bir zaman tahmini olarak kalmaktadır.

Türkiye’de ise; 2015 yılında kabul edilen Siyasal Partiler Yasası ile siyasal yaşamımıza katılmış olan en önemli değişikliklerden biri de partilerin hem genel hem de yerel seçim adaylarını belirlerken her cinsiyetten kritik eşik kabul edilen en az %30 aday belirlemeleri gerekliliğini ortaya koyan maddelerdir. Cinsiyet kotası olarak adlandırılan bu uygulama, ülkemizde çeşitli siyasi partiler ya da örgütler tarafından tüzükleri gereği veya gönüllülük esasına dayalı uygulanmış olmakla birlikte bu şekilde bir yasal zorunluluk haline yakın geçmişte gelmiştir.

Ancak uygulamaya bakıldığında, kritik eşik şartlarının yerine getirilmediğini, kadınların temsil oranlarının düşük düzeylerde kaldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet Eşitsizliği, Kota, Avrupa Parlamentosunda Kadın, Siyasal Katılım, Siyasi Kültür

Abstract

In this article, gender inequality against women has been discussed from a political perspective. Insufficient representation of women in the political arena has been brought about by the fact that women are secondary almost in all parts of social life.

Not being able to realize equal representation and participation, which is a requirement of true democracy, causes not only an inequality between men and women but also a fundamental problem of democracy. The non-representation of half the population in the decision-making process demonstrates that the decisions made are neither pluralistic nor democratic. Thus, women need to be represented equally or at least above critical thresholds in the political stage, in order to strengthen the democratic life and to put an end to gender inequality.

Regardless of some improvements in the conditions of work, representation of women in politics, who make up half the population, is not enough for various reasons.

Even though several studies have concluded that the problem of underrepresentation is due to many factors, the true cause can be said to be the patriarchal structure in the male-dominated societies.

The most recent Global Gender Inequality Report, published annually by World Economic Forum (WEF), clearly demonstrates the graveness of inequality with a table showing the women's rights in areas like politics, economy and education. According to the report, even though 88 countries from 149 in which the study was conducted has shown progress in salaries and equality at political representation, the overall situation is still haunting in gender inequality.

The report adds that it would take more than a century to solve gender inequality on a global scale, and a hundred years seems optimistic in some areas.

A requirement to meet a 30% threshold in general and local elections for both genders has been implemented by the new Political Parties Act (2015) in Turkey. This so-called gender quota system has been effectuated either voluntarily or through the internal constitution of the political parties and organizations therefore becoming a recent legal requirement.

However, when the application of this requirement is closely examined, it can be seen that the critical thresholds are not met and therefore representation of women are still too low.

Key Words: Gender Inequality, Quota, Women in European Parliament, Political Culture, Political Participation

Siyasal Katılım ve Kadın

“Siyasi katılım” 20.yy.’ın ortasından

itibaren Siyaset Bilimi alanında kullanılan kavramlar arasında ön plana çıkmaktadır.

Özellikle sanayileşmenin sonucu ortaya çıkan kentleşme ve modernleşme olgusuyla birlikte siyasal katılımın geliştiği görülmektedir. Huntington ve Dominguez'e göre Modern Devleti Geleneksel Devletten ayıran temel özellik halkın siyasete katılması, siyasi kararları etkilemesidir.

Siyasal katılma, toplumun bireylerinin siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır. Bunu sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret sanmak eksik ve yanlış anlayış olur. Katılma basit bir meraktan öte bir olgudur; bu katılma eylemi, geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsar. Bireylerin ve toplumsal kümelerin içinde yaşadıkları toplumsal çevrenin yönetimine, görev almak, seçmek, seçilmek, örgütlenmek, görüş açıklamak gibi yollarla katkıda bulunmak olarak nitelendirilebilir. "Siyasi katılma, modern sanayileşmiş bir toplum yapısının demokratik bir göstergesidir. Siyasal katılma toplum üyesi bireylerin siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır" (Kapani, 2009:144).

Kışlalı (1998:183)'ya göre; siyasal katılma, yurttaşların, devletin çeşitli düzeylerdeki karar ve uygulamalarını etkileme eylemidir. Katılma basit bir meraktan, yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsar. Devleti yönetenlerden, köyler hatta mahallelere kadar yönetim için

yapılan seçimler siyasal katılma olgusunun örnekleridir. Bireysel siyasal katılma ise, bireylerin kendi iradesi ile yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda, siyasal karar alma mekanizmalarına gelecek olanları veya halihazırda söz konusu mevkilerde bulunanları etkilemek üzere yaptıkları eylem ve faaliyetlerdir (Kalaycıoğlu,1998: 10).

Siyasi katılma eylemi, katılma bulunan bireyin oy kullanması yanında, seçim çalışmalarına, kampanyalara katılma, mitingleri takip etme, siyasal tartışmalara katılmanın yanı sıra yönetimde görev almayı, siyasal statüye kavuşmayı da içerir. Siyasal katılma, farklı kesimlere temsil imkânı sağlayarak, farklılıkların korunmasını dolayısıyla toplumda belirli bir dengenin, uzlaşmanın barışın ve istikrarın oluşumunu kolaylaştırırken aynı zamanda katılımı gerçekleştiren geniş kitle ölçütünde de toplumun farklı görüşteki kesimlerinin de temsilinin göstergesidir.

Kadınların siyasal katılımcı olmaları ise seçme ve seçilme haklarının yasalarda yer bulmasıyla ve tüm ülkelerde farklı zamanlarda olmuştur. Örneğin Avrupa'da oy kullanma hakları 1906'da Finlandiya'da kazanılmasına rağmen, pek çok ülkede oy kullanma hakkı uzun yıllara dağılmıştır (Inter Parliamentary Union, 2005). Türkiye de ise kadınlara bu hak Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1934 yılında verilmiştir.

Tablo 1: Dünya Ülkelerinde Kadınlara Seçme Ve Seçilme Haklarının Verildiği Yıllar.

• 1893	Yeni Zelanda	• 1950	Hindistan
• 1902	Avustralya	• 1954	Kolombiya
• 1906	Finlandiya	• 1957	Malezya, Zimbabve
• 1913	Norveç	• 1962	Cezayir
• 1915	Danimarka	• 1963	İran, Fas
• 1917	Kanada	• 1964	Libya
• 1918	Avusturya, Almanya, Polonya, Rusya	• 1967	Ekvator
• 1919	Hollanda	• 1971	İsviçre
• 1920	Amerika Birleşik Devletleri	• 1972	Bangladeş
• 1921	İsveç	• 1974	Ürdün

• 1928	İngiltere, İrlanda	• 1976	Portekiz
• 1930	Güney Afrika	• 1989	Namibya
• 1931	İspanya	• 1990	Batı Samoa
• 1934	Türkiye	• 1993	Kazakistan, Moldova
• 1944	Fransa	• 2005	Kuveyt
• 1945	İtalya	• 2006	Birleşik Arap Emirlikleri
• 1947	Arjantin, Japonya, Meksika, Pakistan	• 2011	Suudi Arabistan
• 1949	Çin		

Kaynak: Infoplease (2019)

Matland(2003), kadınların eşit siyasal katılımının tarihinin önemli olduğunu vurgulamış, seçme ve seçilme haklarının verilme tarihinin kadının toplum içindeki gücünü artırdığını ortaya atmıştır. Bu iddiaya göre ne kadar erken siyasal haklar elde edilirse siyasal arenada da kadın sayısı artacaktır. Yadsınamayacak bir hipotez olmakla birlikte dünya ülkeleri pratiğinde uygulamaları gözden geçirmekte fayda vardır.

Yirminci yüzyılda geleneksel yaşam biçimlerinden çağdaş yaşam biçimlerine geçişle birlikte kadının statüsünü belirleyecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. 1970'li yıllarda feminist bilincin gelişmesiyle, eşitsizliklerin farkına varan kadın, daha liberal ve demokratik eğilimler sergilemeye başlamıştır. Seçme – seçilme hakkıyla ilgili yasalarda yapılan eşitlikçi düzenlemelerle kadının siyasal katılımı teşvik edilmiştir. İktisadi ve siyasal gelişmenin ileri düzeylerinde olan toplumlarda dahi kadınların siyasal hayata katılımı yakın geçmişte gerçekleşmiş bir olgudur (Turan, 1996: 8; Akt. Çağlar, 2011: 59).

Matland'ın hipotezi doğrultusunda, Türkiye'yi ele aldığımızda; 3 Nisan 1930'da yerel seçimlerde, 5 Aralık 1934'te milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını erkeklerle eşit bir biçimde elde eden Türk kadını, siyasal haklar alanında önemli kazanımlar elde etmiştir. Yasalarımızda siyasal haklar konusunda cinsiyet ayrımı yapan hükümler mevcut değildir. Bunlara rağmen nüfusun yarısını oluşturan kadınların siyasette, siyasal partilerde, hükümette ve politik liderler arasında temsilileri oldukça sınırlıdır. Kadınlara

erkeklerle eşit olabilme yönünde tanınan siyasal haklar, çoğu ülkede olduğu gibi Türkiye'de de fiilen hayata geçirilememiştir. Yasal düzenlemelerle kadınlara eşitliğin sağlanmış olması toplumdaki soyut eşitlik modelini somut ilişkiler düzeyinde etkilememektedir. Eşitlik kavramının işlerlik kazanması, eşitlik konusundaki olumlu tutum ve düzenlemelerin yoğunluğu kadar, bu tutum ve düzenlemelerin aynı yoğunluk ve doğrultuda davranışa dönüşmesini de zorunlu kılmaktadır (Uysal, 1984: 102; Akt. Çağlar, 2011: 59).

Günümüzde de kadının siyasal katılımı hala erkeklerle eşit düzeye gelememiştir. Çoğu toplumda, uzun süreler, yasal düzenlemelere rağmen siyasetin erkeklere ait bir iş olduğu anlayışı egemen olmuştur. Kadınların siyasal bakımdan erkeklerle eşit olduğu görüşü yaygınlaştıktan sonra da çok sayıda sosyal ve ekonomik faktör, kadınların siyasal katılımını azaltıcı yönde etkide bulunmuştur. Özellikle seçilme hakkından yararlanma ve siyasal karar mekanizmalarında yer alma konusunda cinsler arası eşitsizlik geçmişte olduğu gibi yüzyılımızda da hala devam etmekte ve kadınlar ikincil konuma itilmektedir. Kadın, aday olarak siyasette yer alma cesaretini gösterememektedir. Kadının özel alanın dışında kamusal alanda erkeğe göre daha az yer alabilmesi; siyasal ilgi eksikliği, eğitim seviyesinin düşüklüğü, gelir düzeyinin düşüklüğü, yasalardaki ayrımcı hükümler, ailevi sorumluluklar, ayrımcı cinsel yargılar, cinsiyet rollerinin sosyalleşmesi ve siyasal sistemlerle yeterince bağ kuramamaktan kaynaklanmaktadır (Çağlar, 2011: 59).

Kadın - Erkek Eşitliği Pratiği

Cinsiyet eşitliği hayatın her alanında herhangi bir duruma, eyleme, iki taraf içinde eşit olacak şekilde katılımın sağlanmasıdır. Eğitim hakkı, çalışma hakkı, boşanma hakkı, velayet ve miras hakkı, seçme ve seçilme hakkı aklı ilk gelen konular olarak kadın ve erkeğin eşit şekilde yararlanması gereken haklardır. Eşitlik ilke olarak bütün demokratik toplumların siyasal ideolojisinin temel parçalarından biri olmuştur. Eşitlik yasa önünde eşitlik anlamına gelmiş ve fakat uygulamada kadınlar açısından eşitsizlikler ortadan kaldırılmamıştır, bireysel farklılıkları, ihtiyaçları ve toplumsal konumları dikkate almamıştır.

Demokratik ortamlarda kadın-erkek eşitsizliği sorununu konu alan Phillips(2012: 22) politik ortamın cinsiyet ayrımlarından ayrıştırılarak, toplumsal cinsiyetin öneminin azaltılarak daha genel bir yargıyla insanlık soyutlamaları olarak bakılmasını, hiçbir demokrasinin, önemli ve süregelen bölünmeleri yok sayarken eşit olduğunu iddia edemeyeceğini, sistemin yalnızca kadın-erkek kimliklerle ele alınmasında demokrasinin değer kaybedeceğini belirtmiştir.

Toplumdaki eşitlik anlayışının gelişmesi elbette ki toplumsal olarak kadınların medeni ve siyasi haklarını kazanmasının bir uzantısıdır ve artık sosyal politikalar içine fırsat eşitliğini sağlama perspektifi yerleşmiştir. Bu da kadınların eğitime erişiminden, istihdamda yer almalarına ve karar alma mekanizmalarındaki temsillerine kadar uzanan bir süreçtir. Aslında, eşitlik bir ilke olarak bütün demokratik kapitalist toplumların siyasal ideolojisinin temel parçalarından birini oluşturmuş ancak iş uygulamaya -özellikle de kadınlar veya bastırılmış gruplar söz konusu olunca- gelince fazlaca bir gelişme sağlanamamıştır (Acuner, 1999: 43; Akt. Sayın, 2008: 3).

Çoğunlukla uygulamada amacına ulaşamayan yasalarla eşitliğin sağlanması amacıyla sorunun çözümü için çeşitli yollara

başvurulmuş, bu durum soruna çözüm odaklı farklı yapıda politik açılımların oluşmasını sağlamıştır. Bunlardan biri de "fırsat eşitliği" kavramıdır. Burada fırsat eşitliğini sağlama yaklaşımının temelinde liberal politikaların olduğunu söylemek ve yasal eşitlik anlayışının bir uzantısı olarak geliştirildiğini ve aslında kimi düzenlemelerin dışında fazla bir ilerlemeye neden olmadığını belirtmek gerekir.

Biçimsel eşitlikten somut eşitliğe bir geçiş olan fırsat eşitliği politikaları bütün bireylere tanıdığı, yasaların içerdiği bütün haklardan yararlanmalarını sağlama noktasında ileri bir adım olmakla beraber örneğin kadın ve erkekler için sonuçta eşitlik sağlayamamıştır. Bunun temel nedeni de fırsatlardan eşit yararlanmanın başlangıç noktasını gözden kaçırmasıdır. Bu da toplumsal anlamda kadın ve erkek cinsiyetinin eşit olmaması ve yarıya eşit koşullarda başlamıyor olmasındandır. Çünkü liberal eşitlik düzenlemeleri mevcut eşitsizliği gidermeye yönelik politikaları kapsamamakta ve yalnızca hak olarak eşitliği sunmaktadır. Bir hak olarak eşitlik sağlama önemli bir kazanım olmakla beraber toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamdaki eşitsizlikleri gidermediği için de kullanılabilir olmaktan uzaktır (Sayın, 2008; 3-4).

Liberal eşitlik düzenlemeleri demokratik, özgürlükçü ve eşitlikçi olan siyasi yapılanma gibi algılsa da kadını erkeğin arka planına atmaktan öteye gitmemiş, kadın daima ikincil planda kalmış, kamusal alandan uzaklaştırılmıştır.

Ataerkil toplumlarda ve onların oluşturduğu sosyal kültürlerde, kadına yaratılan kısıtlı özel alan yani anne, eş ve ev kadını rolleri karşısında, erkeğin kamusal alanda hâkim olmasını Habermas(1997:22), "kamusal ve özel ayrımı, erkeklik ve kadınlık anlayışında anahtar konumda rol oynamıştır. Kadınların siyasal kamudan dışlanması, sadece erkeklerin buraya kendilerine ayrılmış bir kontenjanmışçasına hâkim olması anlamında değil, siyasal kamunun yapısı ve özel alanla ilişkisi

itibarıyla cinsiyete özgü bir şekillendirme anlamında da tayin edici olmuştur” şeklinde açıklamıştır.

Siyasette Kadınların Temsili: Eşitlikçi Siyasi Kültür / Gelenekçi Siyasi Kültür

Siyasi kültür, siyasal süreçte bir toplumun değerlerinin ve tutumunu gösteren bireysel katılımın temsili olarak açıklanabilir. Bu bağlamda, değerlerin, tutumların ve kültürün parlamentoda kadınların oranı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür (Inglehart ve Norris, 2003: 22). Geleneksel bir değer olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bakıldığında bu durumun, kadının seçme ve seçilme haklarının önündeki en büyük engel olduğu görülmektedir. Yasalarla sabit politikalarda, kadının eşitlikten uzak kültürlerde yer alması toplumsal görüşlerin de bunu desteklemesi karşısında, kadınlar açısından cesaret kırıcı olmakla beraber erkek odaklı kültürün statükosunu korumak geleceği devam etmektedir.

Bunun yanı sıra gelişmiş sanayi toplumlarında cinsiyet eşitsizliği konusunda yaşanan kültürel engeller gün geçtikçe azalmıştır ve fakat yeterli değildir. Normlar ve değerlere karşı laik yönetim uygulamalarının derin bir kültürel desen oluşturması ile geleneksel cinsiyet rolü, her alanda kadınların görünür olmasını sağlamıştır. Bu nedenle, toplumsal kültür ne kadar eşitlikçi ise kadın meselelerine karşı o kadar açık olacak ve bu bağlamda kadınların siyasete katılım talepleri de yüksek olacaktır (Paxton ve Kunovich, 2003).

Parlamentolarda Kadın Temsili ve Partilerin İdeolojik Yapıları İle Bağlantısı

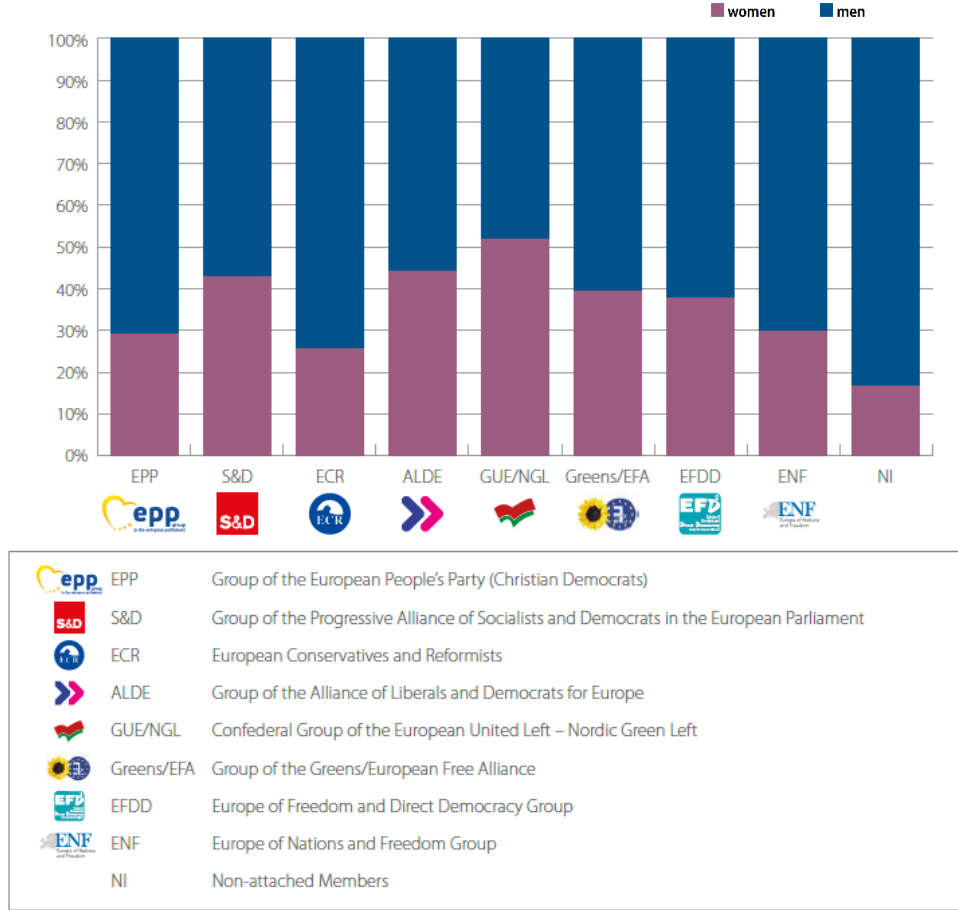
Caul(1999: 81-82)'a göre; sol kanat partiler, sağ kanat partilere göre daha eşitlikçi inancı desteklemekte ve cinsiyet eşitliğini daha fazla savunmaktadırlar. Matland ve Studler (1996: 27; Akt. Caul, 1999: 82) tarafın-

dan; sol partiler, geleneksel siyasi kültürden kaynaklanan erkek hakimiyeti çemberinin dışında kalan gruplara karşıdır, ki buna kadın da dahildir, eşitlikçi yaklaşımda daha duyarlılık hissetmektedir. Caul (1999: 82)'un bulgularına göre, ülkelere bakıldığında sol partilerin parlamentodaki kadın temsilcilerinin yüksek yüzdeleri dikkat çekicidir.

İngiltere’de sol kanattan İşçi Partisi’nin (Labour Party) 262 milletvekilinden 119’u kadındır, iktidardaki muhafazakâr partide ise 317 milletvekilinin 67’sinin kadın olduğu görülmektedir. Fransa, Haziran 2017’de rekor sayıda kadın milletvekili seçmiş, 576 üyeli parlamentonun 228 sandalyesini kadın üyeler almıştır (%36,6). İspanya’da Sosyalist İşçi Partisinde %43 kadın milletvekiline karşılık muhafazakâr olan Halk Partisinde ise bu oran %30’dur, hükümetin 17 üyeli kabinesinin 11’ini kadınlardan oluşmaktadır. İtalya örneğinde ise kadın oranının arttığı gözlenmektedir 639 milletvekilinin 225’i kadındır ve şu anda %35,7 ile kadın milletvekilleri mecliste yer almaktadırlar. 2017’de dünya genelinde yapılan seçimlerde, rekor sayıda kadının ülkelerindeki seçimlerde aday olmasına rağmen, çok büyük bir değişim yaşanmadığı görülmektedir. Parlamentolar Arası Birlik IPU’daki cinsiyet ortaklığı programı araştırmasında, son iki-üç yılda kadın ve erkeklerin eşit temsildeki gelişimin durduğunu ortaya koymuştur. Raporda birkaç yıl öncesine kadar kadın temsilde %0,6’lık gelişme kaydedilirken, bu oranın 2016 ve 2017’de %0,1’e düştüğü verileri yer almıştır.

Meclise girmeyi başaran kadın sayısında Avrupa’da önemli mesafeler kaydedilse de hâlâ nüfus oranlarıyla paralel bir temsil olduğu söylemek mümkün değildir. Avrupa Parlamentosu’nda yer alan ülkelerin temsilcilerinin oluşturduğu çeşitli siyasal gruplardaki kadın oranları da dikkat çekicidir.

Tablo 2: Avrupa Parlamentosu Politik Gruplarında Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: Equality and Diversity Unit, Directorate-General for Personnel (2018).

Parlamentolarda kadın milletvekillerinin azlığı her dönem eleştiri konusu olmuştur, olmaya da devam edecektir. "Siyasette daha çok kadın temsilci olmalıdır" görüşü ağırlıklı olarak dile getirilmesine rağmen, Dünya genelinde parlamentolarda kadınların

temsil edilme oranı hedeflenen ortalamanın altındadır. Türkiye'de parlamentoda 596 milletvekilinin 104'ü kadındır (%17,4), sadece Türkiye'de değil Avrupa ve Amerika'da da (%23,4) parlamentoda kadın vekillerin oranının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Ulusal Parlamentolarda Kadın Milletvekillerinin 2015 Yılı Oranları

1	Ruanda		63.8%
2	Andorra		50.0%
3	Küba		48.9%
4	İsveç		45.0%
5	Seyşeller		43.8%
6	Senegal		43.3%
7	Finlandiya		42.5%
8	Nikaragua		42.4%
9	Ekvador		41.6%
10	Güney Afrika		40.8%
⋮			
72	ABD		20.0%

Kaynak: Euronews, 2015.

Kadınların oransal olarak çoğunluğunda %63 ile ilk sırada ise Afrika ülkesi Ruanda bulunmaktadır. Ruanda'da 1994 yılında yaşanan iç savaşta 3 ay gibi kısa bir süre içerisinde 800 bin kişi katledilmesinden sonra Ruanda nüfusunun yüzde 70'ini kadınların oluşturmasında, parlamentoda da kadın oranının bu derece yüksek olmasında, yaşanan soykırımın önemli etkisi olduğunu düşündürmektedir. Ülkenin anayasasında 2003'te yapılan değişiklikle kadınlara parlamentonun %30'u ayrılmış, o zamandan bu yana her seçimde daha fazla kadın meclise girmiş, kadınlar ülkenin yeniden inşası için her alanda daha fazla rol oynamıştır.

20 yıl önce sadece İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka ve Hollanda'daki kadın milletvekili oranı yüzde 30'un üzerindeyken, 21 yıl sonra listenin başında İskandinav ülkelerini geçen Ruanda ve bazı Orta ve Güney Amerika ülkeleri bulunmaktadır. Bolivya, Granada, Meksika, Nikaragua, Kosta Rika ve Küba gibi ülkelerde %40'tan fazla kadın milletvekili oranıyla ilk 10'da yer almaktadır.

IPU'nun 2017 verilerine göre, parla-

mentolarının alt kanadında kadınların %50'den fazla bir oranla temsil edildiği sadece üç ülke; Ruanda, Küba ve Bolivya bulunmaktadır. Buna göre ilk beş ülke şöyle sıralanmıştır: Ruanda, Küba, Bolivya, %50'nin biraz altındaysa Meksika ve Granada yer almaktadır.

Kadınların Siyasal Varlığı

Kadınların siyasal varlığına dair tartışmalardaki önemli bir mesele, sembolik görünürlük üzerine yürütülmektedir; çünkü bu görünürlüğü temsil eden özne, ait olduğu grubun çıkarlarına yönelik herhangi bir eylemde bulunmasa dahi, o grubun politik yararına olumlu bir etki üretmektedir. Çeşitli araştırmalarda seçilmiş kadın veya farklı etnisite-deki politikacıların, bu gruplara politik kazançlar sağladığını ortaya koymaktadır (Haidt-Markel vd. 2000; Thomas 1991; Akt. Sumbas, 2015: 114). Kadınların siyasal varlığı hem kadınların kendilerinin bu değerleri benimsemelerine -toplumun genelde yeni nesil yetiştiricisi olarak kabul edilmeleri bağlamında çocuklarına bu değerleri aktarmalarına- hem de toplumun bu durumu olağan bulmasına

yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede, kadınların temsil yoluyla kamusal alana dahil olması, daha demokratik bir toplumsal yapıya katkı sağlamaktadır (Sumbas, 2015: 114).

Tüm bunların yanında, elbette sayısal temsilden öte nitelikli temsil önemlidir. Bu nedenle, seçilen kadınların sayısından ziyade, bu kadınların ne tür duyarlılıkları ve etkileri olduğu sorgulanmalıdır. Bu bağlamda “kadınların temsil ilkesi ‘biyolojik olarak kadınlık’ değil; bir ‘politik mücadele öznesi olarak kadınlık’tır. Kadınların siyasetteki varlığının, demokratik temsil açısından anlamlı olabilmesi için, bu seçilen kadınların siyasetteki varlıklarını, kadına dönük politikalar üretmek üzerinden meşrulaştırmaları, karar mekanizmalarında söz sahibi olabilmeleri ve kadına dönük partiler üstü bir kadın iş birliğini oluşturabilmeleri de gerekmektedir (Sancar 2008: 223; Cindoğlu, 2011:2; Akt. Sumbas, 2015: 115).

Kadınların siyasete katılmalarıyla birlikte büyük ölçüde sosyal yaşama da katkılarının olacağı açıktır ancak bununla beraber bir noktadan da altını çizmekte fayda vardır; bu katkı kadın sorunlarına çözüm üretmenin yanında, siyasi arenada şeffaflığın artmasına da neden olacaktır. Kadınların yönetiminde olduğu gruplarda yolsuzluğun azaldığı ve şeffaf yönetimin hâkim olduğu yönünde araştırmalar ve bunu doğrulayan örnekler mevcuttur.

Türkiye’de kadınların siyasete kararlar eşit katılımını ve temsilini engelleyen nedenlere bakıldığında, siyasete örgütlenme alışkanlıklarında, kadınların siyasete katılımını destekleyecek bir tarihsel mirasın, olumlu örneklerin ve örgütlenme modellerinin bulunmadığı görülmektedir. Bugüne kadar süren egemen anlayışa göre siyasete partilerde ‘seçici erkek liderler’ ‘tanıdık’ birkaç kadın’ı seçip ‘vitrin’e koymaktadır. Bu anlayış siyasete partilerde atanan ve seçilen kadın politikacı profiline de belirlemekte ve bu nedenle, Türkiye’de kadın politikacılar ile erkek politikacı-

ların sosyal ve siyaset nitelikleri arasında önemli farklar ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de siyaset partiler tarafından temsilci olarak atanmış/seçilen kadınlar genellikle parti örgütlerinden yetişmemiş, kadın kollarında yöneticilik yapmamış, partinin kadın üyeleri ve örgütleri tarafından tanınmayan kadınlar olmaktadır.

Öte yandan aslında partilerin alt düzeydeki siyaset faaliyetlerine kadınların katılımı ise sayıca çoktur ancak içerik olarak apolitik, görünmez olmaya devam etmektedirler. Türkiye’de siyaset partilerin karar organlarına ve milletvekili aday listelerine erkeklerin katılabilme ölçütleri sınıfsal ve bölgesel ayrımlara, meslek ve çıkar gruplarına, etnik/kültür gruplarına, yaş ve siyaset görüşlere göre şekillenmektedir. Oysaki siyasete katılmak isteyen kadın politikacı adayların saptanmasında benzer ölçütlerin geçerli olduğu söylenemez.

Bir başka açıdan, siyaset partilerde atanmış/seçilmiş kadınlardan, erkek politikacılarından farklı görevler beklendiği ve erkek politikacılar ile kadın politikacılar arasında cinsiyet ayrımına dayalı bir farklılaşmanın varlığı da sorunun diğer bir boyutudur. En temel siyaset rejim meseleleri olan güvenlik, dış politika, ekonomik ve mali politikaların saptanmasıyla ilgili kararların alındığı süreçlerde kadın politikacılar hemen hiç yer yoktur. Kadın politikacıların çoğunlukla siyaset partilerin kültür faaliyetlerini yürütmekte çocuklarla, yaşlılarla ve engellilerle ilgili çalışmalarda sorumluluk alabilmektedirler. Siyasetteki bu ‘eril’ tarzın egemenliğini kırmamanın tek yolu, kadınların giderek artan oranda ve yüksek sayılarda siyaset karar süreçlerine katılmasının yolunu açmaktır.

Kadın örgütleri siyasetteki erkek egemenliğini kırmak ve kadınların eşit siyaset temsilini sağlamak için olumlu ayrımcılık politikaları ve kota uygulanmasının kaçınılmaz olduğunu uzun süredir dile getirmektedirler. Yani kadınların eşit siyaset katılımı, bütün vatandaşların ‘eşit siyaset temsil’ini

sağlama ile ilgili temel demokrasi meselesi olarak görülmelidir. Bunun da siyasal parti sistemi reformuyla gerçekleşecek, siyasal temsil ilkelerinin demokratikleştirilmesi bağlamında ele alınması gereği vurgulanmaktadır.

Seçmen tercihleri hakkında Türkiye’de son yıllarda yapılan araştırmalara göre de seçmenlerin büyük çoğunluğu, kadın siyasetçi görmeye hazır ve isteklidir ve kadınların ‘siyasal partiler tarafından engellenmelerinden dolayı siyasete yeterince katılmadıkları’ görüşü yaygındır. Yapılan araştırmalarda seçmenlerin %82 si kadın siyasetçi sayısının artmasını istemektedir (Sancar, 2008: 176-177).

Kota Uygulaması

Kadınların siyasi katılımı konusunda kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çözümler arasında özel önlemler içeren yasaların çıkarılması da bulunmaktadır. Bu konuda tartışılan konulardan biri de siyasal karar organlarının seçilecek kişilerin belirlenmesinde uygulanacak seçim usullerine, Anayasa ve ilgili kanunlara özel hükümler eklenerek, kadınlara belli oranda yer ayrılması, yani kota sisteminin uygulamaya geçirilmesinin gerekli olup olmadığıdır.

Kadın ya da cinsiyet kotası uygulamasının gerekliliğini vurgulayanlar, bunun siyasi ve diğer karar organlarında kadınların etkili olabilecekleri, haklarını savunabilecekleri oranda temsil edilmelerini sağlayan bir uygulama olduğunu belirtmektedir. Bilimsel bulgulara bu asgari temsil oranı ya da cinsiyet kotası ya da kritik eşik %30’dur. Sabit kota, oranlı kota, milletvekili aday listelerinde kota düzenlemesi, seçim çevresi kotası delege kotası gibi çok farklı düzenlemeler söz konusu olmaktadır.

Kota uygulama zorunluluğu önce Kuzey Avrupa ülkelerinde siyasi partilerin tüzükleriyle getirilmiştir. Seçimlerde kadın kotası, halen dünyada 81 ülkede uygulanmaktadır. Bu ülkelerden 16’sı kotayı anayasa ile 27’si seçim yasasıyla düzenlemiş; 43 ülkede ise kota siyasi partilerin tüzüklerine konulan hükümler çerçevesinde ve seçim adaylarını kapsayacak biçimde hayata geçirilmiştir. Örneğin, Belçika’da her tür seçimde oluşturulacak listede bir cinsin oranının 2/3’ü geçemeyeceği kuralı geçerlidir. Fransa’da liste usulüne dayalı oranlı temsil yöntemi ile yapılan bütün seçimlerde seçilen kadın-erkek sayısı arasındaki fark 1’den fazla olamamakta ve buna uymayan siyasi partilere para cezası uygulanmaktadır. Arjantin ve Brezilya’da seçimlerde oluşturulacak listelerde yer alacak adaylara sırasıyla %30 ve %20 sabit kota uygulanmaktadır. Uganda’da 39 seçim çevresinin her birinden bir kadın milletvekili seçilmesi düzenlenerek seçim çevresi kotası uygulanmaktadır. Hindistan yerel meclis seçimlerinde %33 kota öngören bir düzenleme getirmiştir. Bugün kadın temsil oranının %45’e ulaştığı Danimarka’da partiler tüzüklerinden kadın kota zorunluluğunu kaldırmaya başlamışlardır (Gökçimen, 2008: 52-53).

Yasal kotaları olan veya kota uygulayan partileri olan ülkelerde, kota zorunluluğu bulunmayan ülkelere kıyasla daha fazla kadın milletvekili mevcuttur. Bunun yanı sıra kotalar, kadınların temsilini artırmak için bir başka etkili ve seçici yöntem olarak tanımlanmıştır (Squires ve Wickham-Jones, 2001).

Kota Tartışmaları

Dünyanın çeşitli ülkelerinde kadınlara siyasette kota uygulanmalı mı? Uygulanmamalı mı? Tartışmaları yapılmakta, bu konuyla ilgili faydalar ve/veya zararlar çeşitli argümanlarla ortaya konmaktadır.

Kota uygulamasını savunan argümanlara göre; bu uygulamanın ayrımcılığa dayanmamakta olduğu, aksine kadınların siyasette hak ettikleri yerde bulunması için bariyerleri kaldırma işlevi görmekte olduğu savunulmaktadır. Eğer kadınların vatandaş olarak eşit temsil hakları var ise siyasette de eşit temsil hakları bulunmalıdır. Kadınların iş yaşamlarında ve sosyal hayatlarındaki deneyimlerini siyasette kullanmaları parti ve ülke politikalarında yeni ufuklar açmasına neden olacaktır. Kadınların siyasetteki yeri niceliksel değil niteliksel olmalıdır bu bağlamda toplumsal yaşamda kadınlar da erkekler kadar niteliklidir ancak kadınların niteliksel özellik-

leri erkek egemen sistemlerde minimize edilmektedir ve bu durum değerlerinin hak ettikleri seviyede olmasını engellemektedir.

Kota sistemi demokratik sürece katkıda bulunan bir uygulamadır ve ayrıca parlamentoda temsiline yanında çeşitli komitelerde veya siyasi gruplarda (örneğin Avrupa Parlamentosu Siyasi Grupları) varlıkları, karar alma süreçlerinde toplumsal, ekonomik, kültürel vs. daha olumlu sonuçlar doğurmaktadır (Idea, 2009).

Ayrıca bu görüşü savunanlar, siyasal partilerin kurumsal yapılarını, kadınların eşit temsili ilkesine uygun hale getirmek için sadece kota uygulamasının yetmeyeceğini, tersine eşitlik bilincinin olmadığı partilerde kota uygulamanın, parti içi ilişkileri çok gerilimli hale getirebileceğini, bunu önlemek için toplumsal zihniyet değişikliğini amaçlayan önlemlerin de diğer politikalarla birlikte uygulanması gerektiğini ifade etmektedirler (Gökçimen, 2008: 52-53).

Kadın kotasına karşı çıkan görüşlerin argümanlarına göre ise; kota uygulamalarının eşit olanakları bertaraf etme olasılığı yüksektir hatta bunu iki yönlü düşünmek gereklidir bu bağlamda erkeklerin tersine kadınların tercih edilmesi söz konusudur. Kotalar liberal demokrasi ilkelerine aykırı uygulamalardır, hatta antidemokratik bir uygulamadır. Ayrıca kadınlar, kota uygulamasıyla nitelikleri dolayısıyla değil, cinsiyetleri dolayısıyla tercih edilecekleri anlamına gelir ki bu da daha nitelikli adayların geri planda kalmasına neden olmaktadır. (Idea, 2009).

Bu görüşü savunanlar, seçilmiş temsilcilerin bir toplum kesimini değil seçtikleri bölgedeki tüm toplumu temsil edeceğinden temsilcinin cinsiyetinin önemsiz olduğu; seçilmiş temsilcilerin ulusal çıkarlara hizmet etmesi esas olduğundan kadın veya erkek olmasının önemsiz olduğu; kadın kotalarının yasa önünde eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, çünkü kadınlardan yana ayrımcılık yapacağı; seçmenlerin kişilere değil, politik partiye oy

vermelerinden dolayı siyasi temsilcinin cinsiyetinin değil, partiye oy verenlerin beklentilerinin önemli olduğu; aday listelerinde kota uygulamasının anti demokratik olduğu, çünkü seçmenin istediği adayı seçme özgürlüğünün olduğu gibi düşüncelerle bu uygulamaya karşı çıkmaktadırlar (Gökçimen, 2008: 52-53).

Dünyanın hemen her yerinde kota uygulamalarına karşı en büyük direnç ataerkil kültürden gelmektedir. Sanayi toplumlarında kadın hakları yönündeki pratiklerin, ataerkil kültürlerin daha baskın olduğu tarım toplumlarına göre daha yaygın olması bu görüşü desteklemektedir. Ataerkil kültür kimi ülkelerde dini inanç ile bütünleşmekte, bu gibi durumlarda kadın kotasına yönelik tepkiler daha güçlü bir biçimde kota taraftarlarının karşısına çıkmaktadır.

Kadınların kota gibi özel önlem uygulamalarıyla desteklenmelerine karşı çıkanların ileri sürdükleri argümanlar, kadınlar lehine uygulanacak ayrımcılığın, erkeklere karşı haksızlık yaratacağı düşüncesidir. Kadınlarla erkekler arasındaki ayrımcılığı ortadan kaldırmak amacıyla yapılan pozitif ayrımcılık veya olumlu eylem önlemleri, karşı çıkan ayrımcılığın bu defa erkekler aleyhine gerçekleştirilmekte olduğu şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu ayrımcılık uygulamaları yoluyla, bireysellik ve rekabet ilkeleri çiğnenmekte ve erkekler aleyhine eşit olmayan bir ortam yaratılmaktadır. Kadınlar yetenekleri ve sahip oldukları liyakatleri nedeniyle değil sadece kadın oldukları için erkeklere karşı avantajlı bir konuma yükselmektedirler (Kılıç, 2000: 6; Akt. Sitebölükbaşı, 2007; 27).

Ulusal Meclisler ve Avrupa Parlamentosu Kadın Temsilci Oranlarının Karşılaştırması

Ulusal meclislerde, Avrupa Parlamentosu'na göre daha az sayıda kadın milletvekili bulunduğu göze çarpmaktadır. 2009'da gerçekleştirilen seçimlerde, Avrupa Parlamentosu'ndaki kadın milletvekili sayısını da ilk kez rekor düzeye çekmiştir ve parlamentoda mil-

letvekillerinin yüzde 35'ini kadınlar oluşturmaktadır. Fakat bu sayı ortalama olarak değerlendirilmekte ve yeterli bulmamaktadır.

Tablo 3. Ulusal Parlamentolarda ve Avrupa Birliği Parlamentosu'nda Kadın Temsilcilerin Oranlarının Karşılaştırması

Kaynak: Equality and Diversity Unit, Directorate-General for Personnel (2018)

Avrupa Parlamentosu'nda kadın kotasına bakıldığında, ülkeler arasında büyük bir fark göze çarpmaktadır. Ulusal Parlamentolarında, en fazla kadın milletvekiline İsveç, Finlandiya, Belçika, Slovakya, İspanya, Fransa sahiptir. Bir ülkenin Avrupa Parlamentosu'na gönderdiği kadın milletvekili sayısı, genellikle o ülkelerin kadın milletvekilleri konusunda da bir fikir vermektedir. Malta'nın yanı sıra Kıbrıs, Polonya, İtalya, Çek Cumhuriyeti ve Portekiz, en az kadın milletvekili çıkaran ülkeler arasında yer almaktadır.

SONUÇ

Kadınların tarih sahnesinde kitlesel olarak sahneye çıkması 1789 Fransız Devrimi ile vücut bulmuştur. Ve fakat bu reform hareketinde, kadınların ön planda olmalarına, farklı kesimlerden destek vermelerine, eşitlik, özgürlük ve kardeşlik söylemleriyle hak talep etmelerine rağmen, devrim sonrası yayınlanan 'Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirgesi'nde kadın haklarına ve özgürlüklerine yer verilmemiştir. Verilmediği gibi devrim öncesindeki hakları da ellerinden alınmıştır. Fransız

Devrimi tüm dünyada yankı uyandırmış, pek çok ülkenin demokratikleşme yolunda önünü açmıştır. 1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali, bir siyasi deprem niteliği taşımıştır. Bütün dünyayı etkileyen sonuçları olmuştur. Fransa'da ve başka ülkelerde devlet sistemi, devlet anlayışı, hukuk kuralları değişmiş, belki de en önemlisi, insan hakları kavramı bugün dahi dünya ülkelerini etkileyecek şekilde dünyanın siyasi gündemine girmiştir. Fransız İhtilali'nin getirdiği rüzgârla Avrupa'da bağımsızlık hareketleri büyük bir güç kazanmış, sınırlar değişmiştir. Yeni bağımsız devletler Avrupa'nın siyasi haritasında yer almışlardır.

Ancak Fransız İhtilali'ni kaçırılmış fırsatlar süreci olarak görmek mümkündür. İnsan hakları bildirgesi ile toplumsal bilincin değişmesine rağmen, sanayi devrimleri başlangıcı ve sonrasında da kadınların her alanda hak eşitsizliği değişmemiş, üretime yoğun bir biçimde katılan kadın yeni dünya düzeninde hak aramaya başlamıştır.

Dünyada yaşanan, toplumsal, sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmeler sonucu, kadın kendi konumunu tartışmaya açmış ve bunu bir kadın hareketine dönüştürmüştür. Yasaların vaat ettiği eşitlik ve özgürlüğü, kadının yaşamındaki her alanda gerçekleştirmek için onu sınırlayan değer, gelenek ve yaşam biçimini değiştirmeyi hedeflemiştir (Gökçimen, 2008:7).

Dünyada bu değişim hareketleri olurken, ülkemizde de hak arayışları mücadelelerini örnek alan kadınlar Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren toplumsal ve siyasi alandaki değişim sürecini, kurdukları dernekler ile seslerini duyurarak hak arayışlarına başlamışlardır. Bu arayışın sonucu olarak 'Kadınlar Halk Fırkası' adıyla bir parti dahi kurmuşlarsa da bu fırka kurulan yeni devletin anayasasında kadınlara oy hakkı bulunmadığı gerekçesiyle kuruluşundan kısa bir süre sonra kapatılmıştır. Kurucu üyelerinin tamamı kadınlardan oluşan bu fırkanın 'Türk Kadınlar

Birliği' adıyla derneğe dönüştürülmesinin ardından kendilerine siyasal anlamda seçme ve seçilme haklarının verilmesi için on bir yıl daha beklemek zorunda kalan kadınlar, ancak Anayasa değişikliği ve kadınlara seçme ve seçilme haklarının, kadınlara büyük değer veren Mustafa Kemal Atatürk'ün çağdaş medeniyetlere yükselme hedefleri kapsamında, tek parti hükümeti tarafından 1934 yılında tanınması ile ilk olarak bu yıl mecliste dolayısıyla siyasal alanda görünürlük kazanabildilerdir. Osmanlı döneminden bugüne kadar sağ ya da sol olarak nitelendirilen tüm siyasal partilerin kadın konusuna gereken önemi vermediği bilinen bir gerçektir. Kadın sorunu söz konusu olunca bakış açılarındaki farklılıklara rağmen, Osmanlı'daki gelenekçi yapının aynen korunduğu söylenebilir. Dolayısıyla Türkiye'deki kadınların özellikle siyasetin eril yapısından dolayı yeterli derecede temsil edilemedikleri ve siyasi süreç içerisinde partilerin kadın sorununa gereken önemi vermediği bilinmektedir. Türkiye'nin hukuksal yapısı içinde her türlü vatandaşlık haklarını elde etmiş olan kadınlar, bugüne kadar karşı karşıya bırakıldıkları uygulamalar nedeniyle siyasetin aktif öznesi haline gelemedikleri için, bugün de siyasal alanda ancak seyirci pozisyonunda yer almaktadırlar. Bunun yanında ve daha da önemlisi, kadının parlamentodaki görünümüne, siyasi tutum ve davranışlarına bakıldığında gözlemlenen bir diğer durum, kadınları temsil eden az sayıdaki kadının da siyaseti, erkeksi rol kalıpları çerçevesinde algılıyor olmalarıdır. Siyasetin erkek işi olarak algılamasının halen devam etmekte olduğu ve kadın dayanışmasının bugüne kadar gündeme gereğince getirilmediği ve daima arka plana atıldığı bilinmektedir. Genel olarak ataerkil toplumlarda özne, kültür, akıl, bilim ve kamu ile özdeşleştirilen erkek cinsiyetinin karşısında; nesne, doğa, duygu, bilim dışı ve özel alan ile eşleştirilen kadın cinsiyeti arasında daima karşıt olmaları gereken değiştirilemez düalist bir yapı oluşturulmuştur.

Ancak burada önemle vurgulanması gereken konu, belirtilen özelliklerin, ilkinin ikincisine negatif anlam yükleyerek kendini yüceltmesidir. Böylece ataerkil denetim mekanizmaları tarafından toplumda geçerli olan ve bugünde geçerliliğini koruyan erkek egemen yapı içerisinde erkek cinsiyeti olumluluklarla özdeşleştirilirken, kadınlara ise pasif ve edilgenliklerini pekiştirecek nitelik(siz)ler yüklenilmektedir. Bu yapıdan kaynaklanan erkek iktidarı, kadını olumsuz bir pozisyona mahkûm etmekte ve dün olduğu gibi bugün de daimî ve kalıcı olarak varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla bu pozisyon, kadını toplumda her türlü etkinlikten yoksun bırakmanın yanında, siyasi arenadaki iktidarı elde etme çabasında kadına yer vermediği için, erkek iktidarı karşısında bugün olduğu gibi yarın da (ve daima) güçsüz ve ikincil bir öteki olarak kalmasını hedeflemekte ve bu istediğini toplumun her alanında belirgin bir biçimde gerçekleştirmektedir. (Altındal, 2009: 354-355).

Dünya ülkelerinde kadın hak ve özgürlüklerini kazanma/koruma gelişmeleri yaşanırken, siyasette kadının var olabilmesi için bulunan çözüm kota uygulamaları olmuştur. Ancak, kota sisteminde, kadınlara vaat edilen oran ile uygulamalardaki gerçekte olan kadın sayısı arasında farklar olduğu tespit edilmiştir. Aday gösterilen kadın sayısı ve kotayı doldurmak için aday gösterilenlerin de seçilemeyecek sıralarda olması siyasette kadınların yer almasını istemeyen erkek egemen bir zihniyetin sonucudur. Çünkü kadına biçilen rol 'eş, anne, ev kadını' tamlamasından ileriye gidemeyen rolleridir ve bu biçilen roller kadınların kamusal alanda ve de siyasi arenada yer almasını güçleştirmektedir. Toplumsal kültürler kadını dar alanlarla sınırlamış, edilgen ve pasif konuma getirmiş, erkeği kamusal alan ile bir tutmuş, karar alıcı, kanun yapıcı pozisyonlarını sağlamlaştırmıştır.

Tüm bu tespitlere rağmen iyimser bir bakışla, kota uygulamalarının tartışılıyor olması da siyasi pratikte olumlu sonuçlar doğuracak, kadın sayısının artırılmasına neden olacaktır. Bu konuda kadın örgütlerine, iş

dünyasındaki ve siyasetteki kadınlara büyük görev düşmektedir. Kadınların örgütlenmesi ve baskı grubu oluşturmaları süreci hızlandıran bir unsur olacaktır. Kadınların hayatın her alanında bulunmasına direnç göstermek, kadını özel alan ile sınırlamak antidemokratik bir tutumdur ve bu tutum toplumun gerilemesine neden olmaktadır. Gelecek nesillerin gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkması için daha çok çalışmalarını ve reformlar yapmalarını zorunluluğunu doğuracaktır. Bu nedenle kamusal alanda ve siyasette kadının konumunu güçlendirmek, bu konudaki çalışmalarını hızlandırmak ve kalıcı çözümler üretmek toplumların öncelikli konuları olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Altındal, Y. (2009). Erkeksi Siyasetin 'Erk'siz Dublörleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Y.2009, ss. 351-367.
- Caul, M. (1999). "Women's Representation İn Parliament: The Role Of Party İdeology". *Party Politics*, 5(1), ss. 79 – 98.
- Çağlar, N. (2011). "Kadının Siyasal Yaşama Katılımı Ve Kota Uygulamaları." *Süleyman Demirel Üniversitesi. Vizyoner Dergisi*. Y.2011, C3, S.4, s:56-79.
- Euronews. (2015). Dünya'da En Çok Hangi Ülke Parlamentosunda Kadın Milletvekili Var? <https://tr.euronews.com/2015/03/22/ulke-ulke-kadin-parlamenter-sayisi>. Erişim Tarihi: 25.02.2019.
- Equality and Diversity Unit – Directorate-General for Personnel (2018). Women in the European Parliament, March 2018. http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2018/0001/P8_PUB%282018%290001_EN.pdf . Erişim Tarihi: 08/02/2019.
- Gökçimen, S. (2008). "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi." *Yasama Dergisi*. S.10. Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008. ss: 5-59.
- Habermas, J. (1997). *Kamusal Yaşamın Yapısal Dö-*

- nüşümü. (Çeviren: T. Bora ve M. Sancar), İstanbul: İletişim Yayınları.
- IDEA ve Stockholm University. (2009). Gender Quotas Database. <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas/quotas>. Erişim Tarihi: 27.02.2019.
- Infoplease. (2019). When and where did women earn the right to vote?. <https://www.infoplease.com/us/gender-sexuality/womens-suffrage>. Erişim Tarihi: 08/02/2019
- Inglehart, R., and Norris, P. (2003). *Rising Tide Gender Equality and Culture Change Around the World*. Cambridge: Cambridge University Press
- Inter Parliamentary Union. (2005). *Women in Politics 1945 – 2005*. http://www.ipu.org/PDF/publications/wmn45-05_en.pdf . Erişim Tarihi: 02.02.2019.
- Kalaycıoğlu, E. (1998). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma, Siyasal Eylemlerin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Kapani, M. (2009). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kışlalı, A.T. (1998). *Siyasal Sistemler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Matland, R. E. (2003). Women's Representation In Post-Communist Europe, In: R. E. Matland & K. A. Montgomery (Eds) *Women's Access To Political Power In Post-Communist Europe*, Pp. 321–342. Oxford: Oxford University Press.
- Sancar, S. (2008). "Türkiye'de Kadınların Siyasal Kararlara Eşit Katılımı", *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), Eylül-Aralık, s. 173-184.
- Sayın, A. (2008). "Avrupa Birliği'nin Kadın-Erkek Eşitliği Politikalarına Feminist Perspektiften Bakış", *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), Eylül-Aralık, 2008, s. 1-14.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2007). "Kadınların Siyasal Hayata Etkin Katılımının Bir Aracı Olarak Seçimlerde Kota Uygulamaları." Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. *Vizyoner Dergisi*. Y. 2007, C.12, S.1, ss. 13-36
- Sumbas, A. (2015). "Kadının Politik Temsil Meselesi Üzerine Bir Tartışma." *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. No: 53. (Ekim 2015). ss.103-121.
- Squires, J., and Wickham-Jones, M. (2001). *Women in Parliament: A Comparative Analysis*. Manchester: Equal Opportunities Commission.
- Phillips, A. (2012). *Demokrasinin Cinsiyeti* (Çeviren: Alev Türker), İstanbul: Metis Yayınları.
- Paxton, P., and Kunovich, S. (2003). "Women's Political Representation: The Importance of Ideology." *Social Forces*, 82, ss. 87–114.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Ünal Erzen, M. (2019). Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS8025>, Number: 74 Spring 2019, p. 425-439.

